

UZASADNIENIE

I Ogólna charakterystyka projektowanej regulacji

Celem projektowanej regulacji jest wprowadzenie instytucji planowanej nieobecności profesjonalnego pełnomocnika strony, tj. adwokata, radcy prawnego albo rzecznika patentowego, zgłaszanej sądowi za pośrednictwem portalu informacyjnego. Rozwiązanie to ma umożliwić sądom uwzględnianie z odpowiednim wyprzedzeniem planowanych nieobecności pełnomocników przy wyznaczaniu terminów rozpraw, posiedzeń oraz innych czynności procesowych. Projektowana regulacja zmierza tym samym do ograniczenia liczby wniosków o zmianę lub odroczenie terminów, usprawnienia organizacji pracy sądów oraz zapewnienia stronie rzeczywistego korzystania z pomocy wybranego profesjonalnego pełnomocnika, przy jednoczesnym zachowaniu mechanizmów chroniących sprawność postępowania.

Ponadto projekt zawiera modyfikację zasad doręczeń dokonywanych za pośrednictwem portalu informacyjnego w taki sposób, aby zapewnić większą pewność co do chwili wywołania skutków procesowych doręczenia oraz realną możliwość podjęcia odpowiednich czynności w sprawie. Projekt uwzględnia specyfikę doręczeń elektronicznych, które mogą następować także poza zwykłymi godzinami pracy, w soboty lub dni ustawowo wolne od pracy. Wprowadzenie zasady, zgodnie z którą w takich przypadkach doręczenie uznaje się za dokonane z początkiem najbliższego dnia roboczego, służy ochronie prawa strony do rzetelnego postępowania oraz przeciwdziała sytuacjom, w których bieg terminów procesowych rozpoczynałby się w czasie faktycznie ograniczonej dostępności.

Drugim zasadniczym celem projektu jest wprowadzenie instytucji planowanej nieobecności profesjonalnego pełnomocnika strony, tj. adwokata, radcy prawnego albo rzecznika patentowego, zgłaszanej sądowi za pośrednictwem portalu informacyjnego. Rozwiązanie to ma umożliwić sądom uwzględnianie z odpowiednim wyprzedzeniem planowanych nieobecności pełnomocników przy wyznaczaniu terminów rozpraw, posiedzeń oraz innych czynności

procesowych. Projektowana regulacja zmierza tym samym do ograniczenia liczby wniosków o zmianę lub odroczenie terminów, usprawnienia organizacji pracy sądów oraz zapewnienia stronie rzeczywistego korzystania z pomocy wybranego profesjonalnego pełnomocnika, przy jednoczesnym zachowaniu mechanizmów chroniących sprawność postępowania.

Regulacja wzorowana jest na funkcjonujących w systemie prawa mechanizmach ochronnych przysługujących sędziom, prokuratorom, referendarzom sądowym oraz innym osobom pełniącym funkcje publiczne, którym przepisy szczególne gwarantują prawo do wypoczynku. Projekt zmierza do usunięcia nieuzasadnionej asymetrii w pozycji uczestników postępowania cywilnego i stanowi wyraz realizacji zasad wynikających z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

II. Przewidywane skutki prawne oraz różnica pomiędzy dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym

Projektowana ustawa wprowadza zmiany w ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego oraz w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych. Celem projektowanych rozwiązań jest uregulowanie instytucji planowanej nieobecności profesjonalnego pełnomocnika strony, zgłoszonej za pośrednictwem portalu informacyjnego, a także doprecyzowanie zasad ustalania daty doręczenia pism dokonywanych za pośrednictwem tego portalu.

W art. 1 pkt 1 projektu przewidziano zmianę art. 131¹a § 2 Kodeksu postępowania cywilnego. Projektowany przepis doprecyzowuje moment, w którym pismo doręczane za pośrednictwem portalu informacyjnego uznaje się za doręczone. Tak jak dotąd co do zasady decydująca będzie chwila wskazana w dokumencie potwierdzającym doręczenie. W razie braku takiego dokumentu doręczenie będzie uznawane za skuteczne z upływem 14 dni od daty umieszczenia treści pisma w portalu informacyjnym. Jednocześnie projekt wprowadza rozwiązanie ochronne na wypadek, gdy chwila doręczenia albo dzień, w którym doręczenie uznaje się za skuteczne, przypada na sobotę, dzień ustawowo wolny od pracy albo porę nocną. W takim przypadku doręczenie będzie uznawane

za dokonane z początkiem najbliższego dnia, który nie jest sobotą ani dniem ustawowo wolnym od pracy. Rozwiązanie to służy zapewnieniu rzeczywistej możliwości zapoznania się z doręczanym pismem oraz podjęcia odpowiednich czynności procesowych.

W art. 1 pkt 2 projektu proponuje się dodanie do Kodeksu postępowania cywilnego art. 149² i art. 149³. Przepisy te ustanawiają mechanizm informowania sądu, za pośrednictwem portalu informacyjnego, o planowanej nieobecności pełnomocnika strony będącego adwokatem, radcą prawnym albo rzecznikiem patentowym.

Projektowany art. 149² § 1 przewiduje zasadę, zgodnie z którą nie wyznacza się terminu rozprawy, posiedzenia ani innej czynności procesowej na dzień objęty planowaną nieobecnością profesjonalnego pełnomocnika, jeżeli pełnomocnik poinformował o niej w trybie określonym w projektowanym art. 149³. Rozwiązanie to ma na celu ograniczenie przypadków wyznaczenia czynności procesowych w okresach wcześniej zgłoszonej, planowanej nieobecności pełnomocnika, a tym samym zmniejszenie liczby wniosków o zmianę terminu, odroczenie rozprawy lub usprawiedliwienie niestawiennictwa.

Projektowany art. 149² § 2 reguluje sytuację, w której strona jest reprezentowana przez kilku pełnomocników. W takim przypadku skutek w postaci niewyznaczenia terminu czynności procesowej na dzień planowanej nieobecności nastąpi tylko wtedy, gdy o planowanej nieobecności na dany dzień poinformował każdy z pełnomocników. Rozwiązanie to zapobiega nadużywaniu instytucji planowanej nieobecności w sprawach, w których strona ma zapewnione zastępstwo kilku profesjonalnych pełnomocników.

Projektowany art. 149² § 3 odnosi się do oznaczenia daty doręczenia dokonanego w czasie planowanej nieobecności. W takim przypadku odpowiednie zastosowanie znajdzie art. 131¹a § 2 Kodeksu postępowania cywilnego. Celem tej regulacji jest zapewnienie spójności zasad dotyczących doręczeń elektronicznych za pośrednictwem portalu informacyjnego oraz uniknięcie

sytuacji, w której skutki doręczenia następowałyby w okresie nieobecności pełnomocnika, o której poinformował on uprzednio i w sposób prawidłowy.

Projektowany art. 149² § 4 określa konsekwencje zgłoszenia planowanej nieobecności z naruszeniem warunków ustawowych. Jeżeli pełnomocnik zgłosi nieobecność po upływie wymaganego terminu albo po wykorzystaniu ustawowego limitu dni planowanej nieobecności, przepisy przyznające automatyczny skutek ochronny nie będą miały zastosowania. Jednocześnie projekt pozostawia sądowi możliwość odstąpienia od wyznaczenia rozprawy, posiedzenia lub innej czynności procesowej, jeżeli przemawiają za tym okoliczności sprawy albo inne okoliczności, w szczególności związane z wyznaczeniem stronie lub innemu podmiotowi, których pełnomocnik reprezentuje, terminu w innej sprawie. Przepis ten zachowuje niezbędną elastyczność decyzyjną sądu.

Projektowany art. 149² § 5 przewiduje wyłączenie stosowania projektowanych regulacji w wypadkach niecierpiących zwłoki. Rozwiązanie to ma zapewnić, że instytucja planowanej nieobecności pełnomocnika nie będzie prowadziła do paraliżu czynności wymagających pilnego przeprowadzenia ani do naruszenia praw innych uczestników postępowania.

Projektowany art. 149³ określa warunki skutecznego poinformowania sądu o planowanej nieobecności. Zgodnie z § 1 informacja taka powinna zostać przekazana za pośrednictwem portalu informacyjnego co najmniej na dwa miesiące przed dniem rozpoczęcia nieobecności. Termin ten ma umożliwić sądowi uwzględnienie zgłoszonej nieobecności przy planowaniu wokand i innych czynności procesowych.

Zgodnie z projektowanym art. 149³ § 2 planowana nieobecność nie może obejmować dnia, na który sąd wyznaczył już termin rozprawy, posiedzenia lub innej czynności procesowej. Przepis ten przesądza, że projektowana instytucja ma służyć planowaniu przyszłych czynności, a nie prowadzić do automatycznej zmiany terminów już wyznaczonych.

Projektowany art. 149³ § 3 wprowadza roczny limit planowanej nieobecności, który wynosi 26 dni w roku kalendarzowym. Do limitu tego nie będą wliczane soboty ani dni ustawowo wolne od pracy. Przyjęty limit ma na celu pogodzenie interesu pełnomocników w racjonalnym planowaniu nieobecności z koniecznością zapewnienia sprawności postępowań sądowych.

Określenie limitu na poziomie 26 dni w roku kalendarzowym nawiązuje do rozwiązania przyjętego w art. 154 § 1 Kodeksu pracy, który przewiduje taki wymiar urlopu wypoczynkowego dla pracownika zatrudnionego co najmniej 10 lat. Odwołanie to ma charakter funkcjonalny i służy wyznaczeniu racjonalnej, społecznie rozpoznawalnej miary planowanej nieobecności, pozwalającej profesjonalnemu pełnomocnikowi na zaplanowanie okresów niedostępności bez nadmiernego wpływu na tok prowadzonych postępowań.

Art. 2 projektu przewiduje zmianę art. 53e § 2 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych. Zmiana ta rozszerza upoważnienie ustawowe dla Ministra Sprawiedliwości, działającego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji, o możliwość określenia w rozporządzeniu sposobu i trybu informowania sądu za pośrednictwem portalu informacyjnego o planowanej nieobecności pełnomocnika. Regulacja wykonawcza będzie mogła objąć techniczne i organizacyjne aspekty korzystania z tej funkcjonalności, z uwzględnieniem sprawności postępowania, ochrony praw stron oraz zasad wykonywania zawodów prawniczych.

Art. 3 projektu zawiera przepis przejściowy, zgodnie z którym do terminów rozprawy, posiedzenia lub innej czynności procesowej wyznaczonych przed dniem wejścia w życie ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe. Oznacza to, że nowe przepisy nie będą wpływały na terminy już wyznaczone przed dniem wejścia w życie ustawy.

Art. 4 projektu przewiduje analogiczną regulację przejściową w odniesieniu do doręczeń. Do doręczeń dokonanych przed dniem wejścia w życie ustawy stosowane będą przepisy

dotychczasowe. Rozwiązanie to zapewnia pewność skutków procesowych doręczeń dokonanych przed rozpoczęciem obowiązywania nowych regulacji.

Art. 5 projektu reguluje kwestię obowiązywania dotychczasowych przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 53e § 2 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych. Przepisy te zachowają moc do dnia wejścia w życie nowych przepisów wykonawczych, jednak nie dłużej niż przez 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy. Jednocześnie możliwa będzie ich zmiana na podstawie znowelizowanego upoważnienia ustawowego. Rozwiązanie to ma zapewnić ciągłość funkcjonowania portalu informacyjnego do czasu wydania nowych regulacji wykonawczych.

Zgodnie z art. 6 projektu ustawa ma wejść w życie z dniem 1 stycznia 2027 r. Odroczenie wejścia w życie ustawy pozwoli na przygotowanie odpowiednich rozwiązań technicznych w portalu informacyjnym, dostosowanie praktyki sądów oraz zapoznanie się przez profesjonalnych pełnomocników z nowymi zasadami informowania o planowanej nieobecności. Wejście ustawy w życie z początkiem roku kalendarzowego pozwoli ponadto uniknąć szeregu potencjalnych problemów praktycznych związanych z takim ukształtowaniem instytucji planowanej nieobecności, że jest ona rozliczana w ramach roku kalendarzowego, w szczególności w zakresie rocznego limitu dni planowanej nieobecności.

Do rozważenia na dalszym etapie prac legislacyjnych pozostaje uregulowanie skutków wyznaczenia przez sąd terminu rozprawy, posiedzenia lub innej czynności procesowej na dzień objęty uprzednio zgłoszoną planowaną nieobecnością profesjonalnego pełnomocnika. W toku prac nad projektem brano pod uwagę zarówno wariant polegający na przyjęciu bezskuteczności takiego wyznaczenia, jak i rozwiązanie, zgodnie z którym nieobecność profesjonalnego pełnomocnika w takiej sytuacji byłaby traktowana jako usprawiedliwiona. Rozwiązania te, a także inne możliwe warianty regulacji, wymagają jednak dalszej dyskusji, w szczególności z uwzględnieniem potrzeby ochrony praw stron, sprawności postępowania oraz zakresu uprawnień sądu w zakresie kierowania postępowaniem.

III Potrzeba i cel wydania ustawy oraz rzeczywisty stan w dziedzinie, która ma być unormowana

Konstytucyjna zasada równości a status profesjonalnego pełnomocnika

Artykuł 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.) statuuje zasadę równości wobec prawa, stanowiąc, że wszyscy są wobec prawa równi i wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne, oraz zakaz dyskryminacji z jakiegokolwiek przyczyny.

Obowiązujące przepisy przyznają prawo do wypoczynku – rozumianego jako gwarantowany prawem okres nieobecności w pracy lub niepodejmowania czynności zawodowych - osobą pełniących funkcje publiczne związane z wymiarem sprawiedliwości:

- sędziowie sądów powszechnych korzystają z urlopu wypoczynkowego w wymiarze 26 dni roboczych rocznie (art. 92 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, tekst jednolity: Dz. U. z 2024 r., poz. 334);
- prokuratorzy korzystają z urlopu w wymiarze 26 dni roboczych rocznie (art. 127 § 1 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze, tekst jednolity: Dz. U. z 2024 r., poz. 390).

Tymczasem radcy prawni i adwokaci wykonujący zawód w ramach działalności gospodarczej lub w spółkach osobowych nie są chronieni żadnym przepisem gwarantującym im prawo do odpoczynku od czynności procesowych. Sąd może wyznaczać terminy bez jakiegokolwiek uwzględnienia potrzeby wypoczynku pełnomocnika, co powoduje, że faktyczna możliwość skorzystania z urlopu jest iluzoryczna.

Takie zróżnicowanie nie spełnia testu konstytucyjności wynikającego z art. 32 Konstytucji RP. W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego utrwalony jest pogląd, że zasada równości nakazuje

jednakowe traktowanie podmiotów charakteryzujących się tą samą cechą relewantną. Cechą taką jest tutaj aktywny udział w postępowaniu przed sądem, wykonywanie zawodu prawniczego służącego zapewnieniu prawa do sądu oraz poddanie reżimowi dyscyplinarnemu (por. *mutatis mutandis* wyrok TK z 16 listopada 2021 r., SK 20/18, OTK-A 2021, poz. 78). Skoro sędzia prowadzący sprawę korzysta z prawa do urlopu, którego termin jest chroniony, to brak analogicznej ochrony po stronie pełnomocnika procesowego stanowi nierówność nieznaną dostatecznego uzasadnienia.

Prawo obywatela do rzetelnego procesu a zdolność pełnomocnika do efektywnego działania

Artykuł 45 ust. 1 Konstytucji RP gwarantuje każdemu prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Standardem wywodzonym z tego przepisu jest m.in. rzetelność postępowania, obejmująca – jak wskazuje się w piśmiennictwie – prawo strony do skutecznego działania przez profesjonalnego pełnomocnika.

Rzetelność procesu jest bezpośrednio zagrożona, gdy pełnomocnik działa w stanie chronicznego przemęczenia. Badania naukowe w sposób jednoznaczny potwierdzają, że długotrwały stres i brak odpoczynku istotnie obniżają zdolności poznawcze, sprawność myślenia analitycznego i podejmowania decyzji.

Zasadnicze znaczenie ma w tym kontekście badanie opublikowane przez Sian Leah Beilock i Thomas'a Carr'a (Beilock, S.L., Carr, T.H., „On the fragility of skilled performance: What governs choking under pressure?”, *Journal of Experimental Psychology: General*, 2001, vol. 130, nr 4, s. 701–725), które wykazało, że wysoki poziom stresu prowadzi do załamania się nawet doskonale opanowanych umiejętności. Mechanizm ten – określany w literaturze jako „choking under pressure” – polega na tym, że w sytuacji przeciążenia zasobami uwagi dochodzi do temporalnego ograniczenia funkcji wykonawczych kory przedczołowej, odpowiedzialnych za planowanie i kontrolę działania.

Równie istotne są wyniki metaanalizy przeprowadzonej przez Kirka Warrena Browna i Richarda M. Ryana (Brown, K.W., Ryan, R.M., „The benefits of being present: Mindfulness and its role in psychological well-being”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 2003, vol. 84, nr 4, s. 822–848), wskazującej, że deficyt odpoczynku prowadzi do obniżenia jakości samoregulacji i zdolności koncentracji uwagi.

Natomiast klasyczne badania Harrisona i Horne’a (Harrison, Y., Horne, J.A., „The impact of sleep deprivation on decision making: A review”, *Journal of Experimental Psychology: Applied*, 2000, vol. 6, nr 3, s. 236–249) dowiodły, że deprivacja snu i brak odpoczynku powodują statystycznie istotne pogorszenie jakości decyzji w zadaniach wymagających oceny ryzyka, elastyczności myślenia i wnioskowania logicznego.

Szczególne znaczenie dla niniejszego uzasadnienia mają badania dotyczące prawników jako grupy zawodowej. Badanie opublikowane przez N. Chlap i K. Murray pt. „Work demands, self-care, and mental health in lawyers” (*Journal of Forensic Practice*, 2025, DOI: 10.1080/13218719.2025.2497784), przeprowadzone na próbie 189 prawników z praktyki prywatnej i działów prawnych, wykazało, że wyższe wymagania zawodowe są wprost skorelowane z wyższym poziomem stresu psychicznego i wypalenia zawodowego. Badanie potwierdza, że prawnicy należą do grupy szczególnie narażonej na ryzyko wypalenia i zaburzeń zdrowia psychicznego w zestawieniu z innymi profesjami.

Zbieżne wnioski przynoszą wyniki badań opublikowanych w PLOS ONE przez Alberto Núñez-Elvirę i wsp. (Núñez-Elvira, A. et al., „Association between hours of work and subjective well-being. How do physicians compare to lawyers and accountants?”, *PLOS ONE*, 2023, vol. 18, nr 12, e0295797, DOI: 10.1371/journal.pone.0295797). Analiza objęła 11 810 obserwacji z UK Annual Population Survey za lata 2011–2015. Wyniki wskazały, że praca w nadgodzinach znacząco i negatywnie wpływa na subiektywne poczucie dobrostanu prawników i księgowych, w odróżnieniu

od lekarzy, u których efekt ten był słabszy. Prawnicy należeli do grupy cechującej się najwyższym poziomem lęku i najniższym poziomem szczęścia i satysfakcji spośród badanych zawodów.

Wskazane badania potwierdzają tezę, że permanentny stres, przemęczenie i brak gwarantowanego prawa do odpoczynku mogą prowadzić do – jak określają to neurobiolodzy – „temporalnego ograniczenia zdolności prawidłowego rozpoznawania napływających sygnałów z otoczenia”. W realiach postępowania cywilnego oznacza to m.in.: przeoczenie terminu procesowego, popełnienie błędu przy analizie stanu faktycznego lub prawnego, niedostateczne przygotowanie się do posiedzenia, a także wadliwą ocenę dowodów lub brak należytej staranności przy sporządzaniu pism procesowych.

Konstytucyjne prawo do wypoczynku (art. 66 ust. 2 Konstytucji RP)

Artykuł 66 ust. 2 Konstytucji RP stanowi, że pracownik ma prawo do określonych w ustawie dni wolnych od pracy i corocznych płatnych urlopów; maksymalne normy czasu pracy określa ustawa. Przepis ten wyraża generalną zasadę prawa do wypoczynku.

Chociaż art. 66 ust. 2 Konstytucji RP w sposób bezpośredni odnosi się do pracowników, to w doktrynie prawa konstytucyjnego wskazuje się, że wyrażoną w nim wartość prawa do wypoczynku należy odczytywać szerzej, jako zasadę systemu prawnego wiążącą również ustawodawcę zwykłego przy kształtowaniu warunków wykonywania pracy zarobkowej przez osoby świadczące usługi na innej podstawie niż umowa o pracę (por. A. Sobczyk, D. Buch w: M. Safjan, L. Bosek (red.), Konstytucja RP. Komentarz, Warszawa 2016, art. 66, nb. 18 i n., LEGALIS).

Powyższy argument nabiera szczególnego znaczenia w świetle art. 20 i 22 Konstytucji RP, które gwarantują wolność działalności gospodarczej. Radca prawny wykonujący zawód w ramach działalności gospodarczej nie może być pozbawiony możliwości korzystania z prawa do odpoczynku tylko dlatego, że nie świadczy pracy na podstawie stosunku pracy. Takie ograniczenie

w praktyce przekształca wolność działalności gospodarczej w obowiązek dostępności, co jest nie do pogodzenia z porządkiem konstytucyjnym.

Warto zauważyć, że Europejski Trybunał Praw Człowieka wielokrotnie podkreślał, iż gwarancje rzetelnego procesu, wynikające z art. 6 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka, obejmują także obowiązek państwa do zapewnienia, że strona nie jest pozbawiona możliwości skorzystania z pełnoprawnej pomocy prawnej (m.in. wyrok ETPCz z 9 października 1979 r., Airey przeciwko Irlandii, skarga nr 6289/73). Permanentne przeciążenie pełnomocnika de facto osłabia tę gwarancję.

Ekonomika procesowa i interes publiczny

Proponowana regulacja służy także zasadzie ekonomiki procesowej i efektywności postępowania, która należy do naczelných zasad procedury cywilnej.

Pełnomocnik przepracowany – działający w stanie nasilonego zmęczenia lub wypalenia zawodowego – jest bardziej skłonny do popełniania błędów procesowych, takich jak:

- uchybienie terminom procesowym, skutkujące koniecznością składania wniosków o przywrócenie terminu i wydłużające postępowanie;
- pominięcie istotnych dowodów lub argumentów prawnych, które mogą z kolei skutkować koniecznością wniesienia środków zaskarżenia lub wznowienia postępowania;
- nienależyte przygotowanie do posiedzenia, co zmusza sąd do odraczania rozpoznania sprawy;
- błędy formalne pism procesowych, prowadzące do ich zwrotu i ponownego procedowania.

Każdy z wymienionych stanów rzeczy wydłuża postępowanie, generuje dodatkowe koszty dla stron oraz systemu wymiaru sprawiedliwości i pozostaje w sprzeczności z konstytucyjnym wymogiem rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. Proponowany mechanizm –

przewidując ograniczony, lecz skuteczny okres wypoczynku – zmniejsza ryzyko opisanych dysfunkcji.

W piśmiennictwie ekonomicznym wskazuje się również, że systemy prawne, które nie zapewniają adekwatnego czasu odpoczynku profesjonalnym uczestnikom postępowania, generują wyższe koszty transakcyjne procesu oraz obciążają system serwisem błędów proceduralnych (por. R.A. Posner, „Economic Analysis of Law”, wyd. 9, Nowy York 2014, s. 537 i n.).

Samorząd zawodowy radców prawnych a piecza nad należyтым wykonywaniem zawodu

Artykuł 17 ust. 1 Konstytucji RP stanowi, że w drodze ustawy można tworzyć samorządy zawodów zaufania publicznego, sprawujące pieczę nad należyтым wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony.

Krajowa Rada Radców Prawnych, działając poprzez swój Ośrodek Badań, Studiów i Legislacji, konsekwentnie identyfikuje i wskazuje ustawodawcy dysfunkcjonalności systemu, które w praktyce uniemożliwiają radcom prawnym należyte wykonywanie zawodu w interesie publicznym. Wyraziło się to m.in. w podjętych działaniach na rzecz uregulowania odsetek od wynagrodzeń pełnomocników z urzędu (por. Opinia OBSiL KRRP z 26 czerwca 2025 r., dr hab. B. Wołodkiewicz) oraz dostosowaniu zasad wynagradzania kuratorów strony do standardów konstytucyjnych (por. Opinia OBSiL KRRP z 9 marca 2026 r., dr hab. B. Wołodkiewicz).

Pieczą nad należyтым wykonywaniem zawodu radcy prawnego nie może być rozumiana wyłącznie jako pieczę nad jakością technicznych czynności, lecz obejmuje również dbałość o warunki systemowe, w jakich te czynności są wykonywane. Brak jakiegokolwiek gwarancji prawnej umożliwiającej pełnomocnikowi skorzystanie z urlopu jest sprzeczny z ideą zawodu zaufania publicznego, którego należyte wykonywanie wymaga zachowania sprawności intelektualnej i zawodowej.

Co więcej, art. 17 ust. 1 Konstytucji RP przeważnie odczytywany jest jako podstawa do podejmowania przez samorząd inicjatyw legislacyjnych zmierzających do ochrony interesu publicznego. Niemożność skorzystania z urlopu przez pełnomocnika godzi w interes publiczny, ponieważ osoba reprezentująca stronę przed sądem wykonuje zadaną jej rolę w imieniu interesu wymiaru sprawiedliwości – tak samo jak sędzia, prokurator czy kurator procesowy, którym ochrona taka przysługuje.

Ochrona klienta przed skutkami błędów wynikających z przemęczenia

Prawo do rzetelnej pomocy prawnej, wywodzone z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, jest iluzoryczne, jeżeli pełnomocnik nie może zapewnić klientowi należytej staranności, bo jest przemęczony brakiem jakiegokolwiek gwarancji odpoczynku. Z perspektywy klienta brak ochrony pełnomocnika jest jednocześnie brakiem ochrony jego interesu procesowego. Dlatego projektowane zmiany mają na celu uspoźnienie procedury cywilnej z nadrzędną dla sprawiedliwego rozstrzygnięcia sprawy i realizacji tym samym prawa do sądu.

Mechanizm ograniczenia nadmiaru planowanych nieobecności

Projektodawca przewidział zabezpieczenia przed nadmiernym korzystaniem z instytucji. Limit 26 dni roboczych w roku kalendarzowym, zakaz obejmowania wnioskami terminów już wyznaczonych, dwumiesięczny termin na złożenie wniosku oraz wyłączenie określonych kategorii pilnych spraw świadczą o wyważeniu interesów wszystkich uczestników postępowania. Regulacja nie osłabia zatem ochrony stron wymagających natychmiastowej interwencji sądu. Ponadto potwierdza zwyczaj występujący w części sądów ustalania terminów rozpraw w uzgodnieniu ze pełnomocnikami stron i ze stronami bądź innymi uczestnikami postępowań. Taki tryb konsensualnego podejścia do jednego z elementów postępowania sądowego przyczynia się

do lepszego wzajemnego zrozumienia ról procesowych wypełnianych przez wszystkich uczestników postępowania.

Wnioski

Projektowana nowelizacja jest uzasadniona z następujących względów:

Po pierwsze, projektowane zmiany realizują konstytucyjną zasadę równości (art. 32 Konstytucji RP), usuwając nieuzasadnioną asymetrię między sytuacją sędziów, prokuratorów i pracowników a sytuacją radców prawnych i adwokatów w zakresie prawa do wypoczynku.

Po drugie, realizują wartość konstytucyjnego prawa do wypoczynku (art. 66 ust. 2 Konstytucji RP) w odniesieniu do osób wykonujących zawody prawnicze, dając jej konkretną treść proceduralną.

Po trzecie, wzmacniają prawo obywatela do rzetelnego procesu (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP) poprzez stworzenie warunków dla zachowania sprawności zawodowej pełnomocnika procesowego.

Po czwarte, służą zasadzie ekonomiki procesowej, zapobiegając błędom wynikającym z przemęczenia pełnomocników i wydłużaniu postępowania.

Po piąte, są wyrazem realizacji przez Krajową Radę Radców Prawnych konstytucyjnego obowiązku sprawowania pieczy nad należyтым wykonywaniem zawodu w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony (art. 17 ust. 1 Konstytucji RP).

Po szóste wreszcie, są wynikiem radykalnych zmian związanych z szybką cyfryzacją procedury która umożliwia zastosowanie nowych instytucji, trudnych do realizacji w świecie analogowym. Rozwiązanie techniczne umożliwiające realizację postulowanych zmian już istnieją lub też są możliwe do szybkiego przygotowania (zależnie od przyjętego rozwiązania legislacyjnego). To, co obecnie ogranicza możliwość stosowania instytucji „planowanej nieobecności” to przywiązanie do dotychczasowych rozwiązań proceduralnych i organizacyjnych.

IV. Wymogi wynikające z art. 34 ust. 2a i 2b regulaminu Sejmu

Projekt ustawy w pewnym zakresie dotyczy zasad wykonywania działalności zawodowej przez profesjonalnych pełnomocników, tj. radców prawnych, adwokatów oraz rzeczników patentowych, w tym również tych spośród nich, którzy prowadzą działalność gospodarczą i zaliczają się do sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorców. Projektowane rozwiązania odnoszą się bowiem do sposobu korzystania z portalu informacyjnego w postępowaniu cywilnym, zasad doręczeń dokonywanych za pośrednictwem tego portalu oraz możliwości informowania sądu o planowanej nieobecności profesjonalnego pełnomocnika.

Projektowana regulacja ma charakter korzystny dla przedsiębiorców wykonujących zawody profesjonalnych pełnomocników. Jej celem jest zwiększenie przewidywalności skutków doręczeń elektronicznych oraz umożliwienie racjonalnego planowania nieobecności, bez ryzyka wyznaczenia przez sąd terminów rozpraw, posiedzeń lub innych czynności procesowych na dni uprzednio zgłoszone jako dni planowanej nieobecności. Rozwiązania te sprzyjają lepszej organizacji pracy kancelarii, ograniczają ryzyko kolizji terminów oraz pozwalają na bardziej efektywne wykonywanie obowiązków zawodowych wobec klientów.

Projekt ustawy nie nakłada na przedsiębiorców dodatkowych ciężarów ani obowiązków administracyjnych. Informowanie sądu o planowanej nieobecności ma charakter uprawnienia profesjonalnego pełnomocnika, z którego będzie on mógł skorzystać w celu zapewnienia prawidłowej organizacji swojej pracy. Skorzystanie z tej instytucji będzie następowało za pośrednictwem portalu informacyjnego, a więc przy wykorzystaniu narzędzia już funkcjonującego w praktyce postępowań sądowych. Projekt nie przewiduje obowiązku składania dodatkowych dokumentów w formie tradycyjnej, ponoszenia dodatkowych opłat ani wykonywania nowych czynności sprawozdawczych.

Projektowane przepisy będą miały pozytywny wpływ na warunki prowadzenia działalności gospodarczej przez profesjonalnych pełnomocników. Doprecyzowanie zasad doręczeń za

pośrednictwem portalu informacyjnego oraz wprowadzenie mechanizmu planowanej nieobecności zwiększy pewność prawa, ograniczy wątpliwości interpretacyjne i ułatwi organizację pracy kancelarii. Tym samym projektowane rozwiązania sprzyjają stabilności i przewidywalności wykonywania działalności zawodowej, w szczególności przez radców prawnych, adwokatów i rzeczników patentowych prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą albo działających w ramach małych struktur organizacyjnych.

Zgodnie z art. 66 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców, wnioskodawca deklaruje, że nie ma możliwości osiągnięcia celu projektowanego aktu normatywnego za pomocą innych środków. Ponadto, zgodnie z art. 66 ust. 1 pkt 2 tej ustawy, wnioskodawca deklaruje, że projektowane regulacje są zgodne z przepisami ustawy – Prawo przedsiębiorców.

Odnosząc się do wymogu określonego w art. 68b ustawy – Prawo przedsiębiorców w związku z art. 34 ust. 2a regulaminu Sejmu, należy wskazać, że projekt nie zwiększa obciążeń regulacyjnych przedsiębiorców. Projektowane przepisy nie tworzą nowych obowiązków o charakterze administracyjnym, finansowym lub sprawozdawczym, lecz wprowadzają rozwiązania służące ochronie praw profesjonalnych pełnomocników i reprezentowanych przez nich stron. Regulacja ma charakter usprawniający, a jej skutkiem powinno być zmniejszenie ryzyk organizacyjnych związanych z doręczeniami elektronicznymi oraz wyznaczaniem terminów czynności procesowych.

Z uwagi na to, że projekt ustawy nie zawiera przepisów regulacyjnych ani przepisów określających wymogi dotyczące świadczenia usług transgranicznych w rozumieniu ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej, art. 34 ust. 2b regulaminu Sejmu nie znajduje w tym przypadku zastosowania.

V. Przewidywane skutki społeczne, gospodarcze, prawne i finansowe oraz źródła finansowania

Projektowane regulacje będą wywoływać pozytywne skutki społeczne, gospodarcze i prawne. Ich zasadniczym celem jest zwiększenie przewidywalności postępowań cywilnych, usprawnienie komunikacji pomiędzy sądem a profesjonalnymi pełnomocnikami oraz ograniczenie ryzyka wyznaczenia terminów rozpraw, posiedzeń lub innych czynności procesowych w okresie planowanej nieobecności pełnomocnika strony.

Projektowane rozwiązania wzmacniają gwarancje procesowe stron reprezentowanych przez profesjonalnych pełnomocników, w szczególności adwokatów, radców prawnych i rzeczników patentowych. Wprowadzenie mechanizmu uprzedniego informowania sądu o planowanej nieobecności pełnomocnika pozwoli na lepsze planowanie czynności sądowych, przy jednoczesnym poszanowaniu prawa strony do realnego korzystania z pomocy prawnej. Regulacja ta powinna także przyczynić się do ograniczenia liczby wniosków o zmianę terminu rozprawy lub posiedzenia oraz zmniejszenia liczby sytuacji, w których konieczne jest odraczanie czynności procesowych z uwagi na kolizję terminów lub usprawiedliwioną nieobecność pełnomocnika.

Skutki gospodarcze projektowanych regulacji należy ocenić pozytywnie. Lepsze planowanie terminów czynności procesowych oraz ograniczenie przypadków ich odraczania może przyczynić się do zmniejszenia kosztów ponoszonych przez strony postępowań, pełnomocników oraz sądy. Usprawnienie organizacji postępowań cywilnych może także pośrednio wpływać na poprawę efektywności dochodzenia roszczeń i zwiększenie pewności obrotu prawnego.

Projekt ustawy będzie powodował skutki finansowe związane z koniecznością dostosowania systemów teleinformatycznych, w szczególności portalu informacyjnego, do obsługi funkcjonalności polegającej na informowaniu sądu o planowanej nieobecności pełnomocnika oraz na uwzględnianiu tej informacji przy wyznaczeniu terminów rozpraw, posiedzeń i innych czynności procesowych. Konieczne będzie również zapewnienie odpowiednich rozwiązań technicznych

umożliwiających integrację tej funkcjonalności z kalendarzem pełnomocnika lub innymi narzędziami służącymi do prezentowania informacji o terminach i planowanych nieobecnościach.

Wysokość kosztów wdrożenia projektowanych rozwiązań wymaga oszacowania przez właściwe organy odpowiedzialne za utrzymanie i rozwój portalu informacyjnego oraz systemów teleinformatycznych obsługujących postępowania sądowe. Koszty te będą miały charakter przede wszystkim jednorazowy i wdrożeniowy, związany z przygotowaniem, przetestowaniem oraz uruchomieniem nowych funkcjonalności, a także ewentualnym dostosowaniem aktów wykonawczych i procedur technicznych.

Źródłem finansowania kosztów wdrożenia projektowanych regulacji będzie budżet państwa, w części właściwej dla sądownictwa powszechnego oraz informatyzacji systemów sądowych. Jednocześnie należy wskazać, że koszty te mogą zostać w całości albo w części pokryte z oszczędności wynikających z usprawnienia postępowań w sprawach cywilnych, w szczególności poprzez ograniczenie liczby odraczanych rozpraw i posiedzeń, zmniejszenie kosztów organizacyjnych oraz poprawę efektywności obiegu informacji pomiędzy sądem a profesjonalnymi pełnomocnikami.

Projektowane regulacje nie będą generowały dodatkowych obciążeń dla budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

VI. Założenia projektów podstawowych aktów wykonawczych

Projekt przewiduje konieczność zmiany rozporządzenia wydanego na podstawie art. 53e § 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych. Projekt rozporządzenia powinien zostać przygotowany w oparciu o planowane rozwiązania techniczne służące wykonaniu ustawy, w szczególności rozwiązania umożliwiające zgłaszanie planowanej nieobecności pełnomocnika za pośrednictwem portalu informacyjnego oraz uwzględnianie tej informacji przy

organizacji pracy sądów i wyznaczaniu terminów rozpraw, posiedzeń oraz innych czynności procesowych.

VII. Oświadczenie o zgodności projektu ustawy z prawem Unii Europejskiej

Projekt ustawy jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.